

Centrum voor
Levensvragen

Netwerk Palliatieve Zorg
Westelijke Mijnstreek

IN GESPREK OVER LEVENSVRAGEN

Ervaringen van Centrum voor Levensvragen
Westelijke Mijnstreek
2019 -2021

*'luisteren naar levensvragen
is luisteren met je hart'.*

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING: OVER LEVENSVRAGEN GESPROKEN	1
BEWUSTWORDING	2
JAN BAAR: ZORG VOOR HEEL DE MENS	3
ORGANISATIE	5
ELS KNAPEN: LEVENSVRAGEN ALS ONDERNEMING?	6
PROFESSIONELE SAMENWERKING IN HET NETWERK	7
JORIS DE LANGE:	
GEESTELIJKE ZORG THUIS IS BINNENTREDEN IN DE INTIEME RUIMTE VAN DE ANDER.....	8
BEREIK GEESTELIJKE VERZORGING IN DE THUISSITUATIE.....	10
SAMENWERKING MET VRIJWILLIGERS.....	11
INZET VAN VRIJWILLIGERS VAN DE BRUG BIJ LEVENSVRAGEN	12
ONDERSTEUNING BIJ CORONA.....	13
SABINE CROOIJMANS: EEN BIJZONDERE WIJZE VAN SCHOLING: WEBINARS.....	15
WEBINAR: INTRODUCTIE.....	16
ONDERZOEK: PEILINGEN IN DE PRAKTIJK.....	17
REN LANTMAN: ONTWIKKELING VAN EEN STANDAARD GV THUIS.....	18
PERSPECTIEVEN: TOEKOMST	19
WERKGROEP GEESTELIJK VERZORGERS IN 2022	20

INLEIDING: OVER LEVENSVRAGEN GESPROKEN

‘Iedere mens geeft betekenis en zin aan zijn of haar leven en de gebeurtenissen daarin. Zingeving is universeel en tegelijk persoonlijk. Levensvragen komen meestal als je leven niet meer vanzelfsprekend is. Dit gebeurt soms zomaar, maar vaker door een bijzondere of belastende gebeurtenis – geboorte of dood, ziekte of beperking, verlies of trauma. Levensvragen zijn alledaagse vragen maar ook grote vragen naar de zin en de bedoeling van het leven:

‘Wat maakt mijn leven de moeite waard? ‘Waarom overkomt mij dit?’ en ‘Wat betekent mijn leven?’ Het eigen netwerk rondom een mens kan in veel gevallen ondersteuning bieden. Mensen kunnen praten over wat hen bezig houdt met een partner, vriend of familielid. Wanneer een sociaal netwerk ontbreekt of iemand daar niet toe in staat is kunnen reguliere zorgverleners dergelijke vragen begeleiden. Als dat niet lukt of vragen zijn te complex dan kan een geestelijk verzorger hulp bieden”.

(citaat jaarverslag 2019)

Op basis van de in 2019 beschikbaar gestelde subsidie, zodat gesprekken met geestelijk verzorgers in de thuissituatie met mensen in de palliatieve fase en voor 50-plussers met levensvragen mogelijk werden, heeft het Centrum haar ondersteunende functie waar kunnen maken. Het regionale Netwerk Palliatieve Zorg Westelijke Mijnstreek bood de organisatorische mogelijkheden en know how om het Centrum op te kunnen starten.

Bij de start van het Centrum waren zes geestelijk verzorgers betrokken om gesprekken met mensen te voeren, al dan niet ondersteund met vrijwilligers. Het dagelijks bestuur van het Centrum, waarin ook vrijwilligersorganisatie De Brug participeerde, vormde de schakel tussen het praktische werk en de ontwikkelingen in het land.

De mogelijkheid van geestelijke verzorging in de thuissituatie maakte veel energie los, en leidde tot talrijke initiatieven betreffende de vormgeving van de begeleiding zelf, voorlichting in de eigen regio en scholing aan professionals en vrijwilligers. Het was experimenteren en leren. De maatschappelijke tak van de beroepsbeoefenaren groeide in omvang, de behoefte aan een stevig fundament werd ook landelijk gevoeld. Deze ontwikkeling was niet mogelijk geweest zonder de groeiende steun van professionals vanuit het eigen netwerk door gerichte verwijzingen naar de geestelijk verzorgers en door eigen verdieping op het terrein van zingeving en spiritualiteit. In dit overzicht wordt de samenwerking enigszins weergegeven.

Nu het eigen Centrum Westelijke Mijnstreek per 2022 opgaat in een regionaal Centrum voor Levensvragen, dat de provincie Limburg omvat, past een korte terugblik op de drie eerste jaren van gesubsidieerde Geestelijke Verzorging Thuis. Naast korte, zakelijke impressies gaat het hier om de ervaringen die vanuit de organisatie met en in het Centrum zijn opgedaan.

Veel partijen hebben hun bijdrage geleverd om tot dit resultaat te komen: Ministerie van VWS, Netwerken Palliatieve Zorg, Fibula, beroepsvereniging VGVZ, werkveld Geestelijke Verzorging Thuis en alle ‘aanlevers’ van informatie, aanvragers zoals huisartsen of wijkverpleegkundigen, -verzorgenden, technische ondersteuners ten tijde van Corona en nog vele anderen.

De opgetekende ervaringen zijn hier verzameld in dankbaarheid voor allen die hebben bijgedragen aan het spirituele en geestelijk welzijn van patiënten en cliënten in de samenleving.

BEWUSTWORDING

Vanaf 2006 was onder auspiciën van het Netwerk Palliatieve Zorg Westelijke Mijnstreek een werkgroep actief die zocht naar een integratie van geestelijke zorg in de professionele extramurale zorgomgeving. In deze werkgroep waren Marianne Debets, Jan Baar, Pier Prins, Roger Fleischeuer en Anne Ferfers (allen geestelijk verzorger bij Zuyderland) actief met ondersteuning van het Netwerk Palliatieve Zorg Westelijke Mijnstreek. Vanaf 2010 was de werkgroep onder leiding van Els Knapen (coördinator van het Netwerk Palliatieve Zorg) vooral actief in het zoeken naar mogelijkheden voor scholing van medewerkers in de zorg en bij organisaties in het sociale domein. De geestelijk verzorgers van het eerste uur waren in 2017 ook betrokken en concreet ingezet bij een experiment geestelijke verzorging thuis.

In samenwerking met het TOPAT (Transmuraal Ondersteunend Palliatie en Advies Team van regio Zuyderland) zijn ansichtkaarten ontwikkeld met passende spreuken. Deze zijn in de week van de levensvragen rondgedeeld aan zorgprofessionals en aan cliënten. Ook de adviserend verpleegkundigen palliatieve zorg hebben hier aan meegewerkt.

**Wat geeft jou kracht,
steun, inspiratie
of troost
in deze levensfase?**

Centrum voor
Levensvragen

Heuvelland
Midden-Limburg
Noord-Limburg
Oostelijk Zuid-Limburg
Westelijke Mijnstreek

**Welke levensvraag
ben jij
vandaag al
tegengekomen?**

Centrum voor
Levensvragen

Heuvelland
Midden-Limburg
Noord-Limburg
Oostelijk Zuid-Limburg
Westelijke Mijnstreek

**Ook de
sterkste
schouders
zijn wel eens moe**

Centrum voor
Levensvragen

Heuvelland
Midden-Limburg
Noord-Limburg
Oostelijk Zuid-Limburg
Westelijke Mijnstreek

**Praten
over de zin
van je leven
is geen onzin**

Centrum voor
Levensvragen

Heuvelland
Midden-Limburg
Noord-Limburg
Oostelijk Zuid-Limburg
Westelijke Mijnstreek

JAN BAAR: ZORG VOOR HEEL DE MENS

Op het einde van de 20e eeuw begon de beweging van de palliatieve zorg ook in onze streken gestalte te krijgen. Op mijn werkplek als geestelijk verzorger kwam in 2000 in verpleeghuis Sint Odilia Geleen een palliatief-terminale unit tot stand – het werd de ‘groene gang’ genoemd – en in 2006 opende hospice Daniken haar deuren. In deze jaren was ik met een aantal collega’s geestelijk verzorgers, eerst onder de vlag van het IKL, later als deelnemer aan het Netwerk Palliatieve zorg, vanuit onze intramurale aanstelling bezig met de vraag hoe ook extern in de thuissituatie geestelijke zorg geboden zou kunnen worden. Uit een grootschalig uitgezette enquête onder hulpverleners in de zorg in 2006 bleek o.a. onbekendheid, discontinuïteit, een tekort maar ook gebrek aan inzicht in geestelijke zorg. Het streven daarna was de geestelijke zorg te doen opnemen in de ketenzorg.

In 2010 werd o.l.v. Els Knapen de draad voortvarend opgepakt. Gewerkt werd aan een operationele vertaling van geestelijke zorg, en werden presentaties verzorgd voor thuisorganisaties, verpleegkundigen en verzorgenden. Een folder over zingeving en levensvragen werd ontwikkeld. Ook werd een sociale kaart gemaakt als hulpmiddel voor zorgverleners om de contacten tussen intra- en extramuraal te vergemakkelijken.

In 2017 gaf de Stuurgroep van het Netwerk Palliatieve Zorg Westelijke Mijnstreek de opdracht aan een te formeren projectgroep van geestelijk verzorgers om een operationeel plan te schrijven, waarin een visie op geestelijke zorg werd gekoppeld aan een logistiek van intake, rapportage en evaluatie. Hierin werd ook vrijwilligersorganisatie De Brug betrokken. Op bescheiden schaal werden hiervoor geldmiddelen ter beschikking gesteld. In 2018 vonden een 40-tal gesprekken plaats in de thuissituatie.

Met al deze inspanningen werd een basis gelegd voor de landelijke subsidieregeling die vanaf 2019 in werking trad, en waarin ik ook drie jaar als gepensioneerd geestelijk verzorger en lid van de uitvoerende werkgroep mijn aandeel heb geleverd.

Terugblikkend op mijn loopbaan mag ik zeggen dat ik als verpleegkundige, docent en hoofd opleidingen en later als geestelijk verzorger steeds ben uitgegaan van een holistische mens- en zorgvisie. Samen met twee andere docenten mocht ik een boek schrijven voor het mbo-onderwijs onder de titel “Het menselijk functioneren” (1989). Aan de hand van de 18 bestaanszorg aspecten kwam in dit boek basiskennis van het menselijk functioneren in zijn totaliteit aan de orde; het functioneren van de mens als mens met anderen in de wereld. Naast anatomie en fysiologie ook basiskennis vanuit voedingsleer, milieukunde, psychologie, sociologie en levensbeschouwing. Aan de basis van de analyse van de 18 bestaanszorg aspecten stond mw. J.A. van den Brink-Tjebbes. Verplegen werd door haar gezien als ondersteunen van de bestaanszorg, in de brede zin van dit woord. En de verpleegde dient centraal te staan met zijn hulp- en zorgvragen.

In de latere fase van mijn carrière kon ik als geestelijk verzorger weer attent zijn op al deze aspecten van het menselijk functioneren en er zo nodig er een brug tussen slaan. Bovendien kwam ook het door mw. van den Brink gemaakte onderscheid tussen “helpen” en “zorgen”, als twee vormen van ethisch handelen, van pas. Helpen gebeurt op grond van een hulpvraag. Wie geholpen wordt heeft daartoe zelf (verbaal of non-verbaal) de aanzet gegeven. Zorgen begint bij het constateren door een iemand van een zorgbehoefte, zonder dat de zorgontvanger die behoefte heeft aangegeven. Zorgen is dus, ethisch gesproken, riskanter dan helpen. Natuurlijk kan zorgen ook heel nuttig en vaak noodzakelijk zijn. Zorgen wordt zelfs onvermijdelijk als een patiënt niet meer zelf een hulpvraag kan stellen. Maar ook dan moet de zorgende op zijn hoede zijn voor de risico’s van paternalisme of betutteling.

Het leek een omweg, van verplegen in gezondheidszorg naar zielzorg, maar ook dit laatste was voor mij gezondheidszorg. Zoals leven en sterven bij elkaar horen zo vanzelfsprekend was het voor mij om geestelijke zorg te integreren in de (externe) palliatieve en terminale zorg. Dankbaar om te mogen doen, de moeite waard. Het gaf voldoening om mensen weer perspectieven te laten ontdekking in hun laatste levensfase, eigen waarden te versterken en daarop af te stemmen. Met een inbreng die levensbeschouwelijk en soms pastoraal gekleurd was. Wederkerigheid in de gesprekken te ervaren. En – ook een ontdekking in mijn leven – dat soms in de vorm van eigen poëzie te mogen onderstrepen.

Wanneer je weet...

Wanneer je weet dat genezing
niet meer mogelijk is,
dat het sterven nabij is,
kan zorg voor elkaar,
-die laatste tijd-
het leven nog heel goed doen.

Ruimte voor jezelf
en voor wie je dierbaar zijn
Ruimte voor vreemden
die je willen helpen
wanneer zij ze nodig hebt
met woord en daad,
met rust die ruimte schept.

Tijd voor jezelf,
voor anderen die zij kent,
met wie je lief en leed
wilt delen.

Die ruimte en tijd
kunnen rust geven.
Er is geen moeten meer.
De nabijheid van anderen
kan je sterken en goed doen.
Moge het zo zijn.

JAN BAAR (2000)

ORGANISATIE

Het kwaliteitskader Palliatieve Zorg geeft vier domeinen aan waarin deze zorg wordt uitgewerkt: fysiek, sociaal, psychisch en spiritueel. Als meest verborgen domein vraagt spirituele zorg gerichte aandacht om dit op de agenda te krijgen en daaraan passende uitvoering te geven. De Netwerkstructuur van de Palliatieve Zorg bood een dergelijke bedding, waarin kennis en expertise verzameld konden worden en met goedkeuring van het bestuur en medewerking van de Netwerkpartners verdere exploraties mogelijk werden.

De aandacht voor zingeving en het spirituele domein werd vanuit het Netwerk Palliatieve Zorg Westelijke Mijnstreek gedragen maar ook gevoed. Er kwam aandacht voor dit domein in de berichtgeving en in het overleg binnen het Netwerk. De coördinator speelde en speelt hier een belangrijke bemiddelende rol tussen de deelnemende partijen.

Het in 2019 gestarte en gesubsidieerde Centrum voor Levensvragen Westelijke Mijnstreek zelf kende in deze jaren een laagdrempelige organisatiestructuur. De projectgroep die het oorspronkelijke plan in opdracht had ontwikkeld, zette zich in deze jaren in voor de uitbouw van het Centrum en gaf onder leiding van de coördinator sturing aan het proces. Middels jaarverslagen, publicaties en folders werd gezorgd voor een terugkoppeling naar de partners van het Netwerk, vrijwilligersorganisatie De Brug en zorgmedewerkers in de regio op de achtergrond. Deze projectgroep kwam zes keer per jaar bij elkaar.

De groep geestelijk verzorgers verzamelde zich in een werkgroep, die eveneens zes keer per jaar vergaderde. Uitwisseling van de ontwikkeling van de organisatie en ervaringen uit het veld stonden aanvankelijk centraal. De laatste periode lag de nadruk op intervisie, gerichte casuïstiekbespreking in collegiaal verband. Alle geestelijk verzorgers die hun diensten aanbieden in de Westelijke Mijnstreek als Geestelijke Verzorging Thuis worden geacht deel te nemen aan dit samenwerkingsverband.

Ondertussen werd op landelijk niveau vanuit verschillende invalshoeken met interesse en belang gekeken naar deze ontwikkeling. Dit leidde tot een stroom van initiatieven, waarop de Centra als veldpartijen moesten reageren. Wat naast de gewone taakstelling veel extra werk opleverde voor de coördinatie. Daarbij ging – en gaat! – het om inhoudelijke verheldering, competentieafbakening, organisatiemodellen en (uiteeraard) betaalbaarheid. Veel aandacht ging in het laatste jaar naar de ‘stroomlijning’ van de subsidieregeling, wat uiteindelijk heeft geleid tot regionalisering van dit aanbod geestelijke verzorging. Vanaf 1 januari 2022 is het Centrum Westelijke Mijnstreek onderdeel van het Centrum voor Levensvragen Limburg.

Netwerk
Palliatieve
Zorg

ELS KNAPEN: LEVENSVRAGEN ALS ONDERNEMING?

Binnen het Netwerk spelen vele inhoudelijke en organisatorische uitdagingen een rol. Spirituele zorg is minder tastbaar, voor velerlei uitleg vatbaar, moeilijk in een schema of matrix te vatten. Maar binnen het Netwerk was support om het thema nader in de werkgroep geestelijke zorg op de kaart te zetten. Spirituele zorg wordt immers gezien als een belangrijk element van palliatieve zorg, gezien binnen de zorg, alleen niet altijd geborgd in de thuissituatie. Daar zou langzamerhand verandering in komen. Vooral de uitwerking van het thema levensvragen kreeg hierbij volop de aandacht.

Na voorbereidende werkzaamheden werd vanaf 2016 door geestelijk verzorgers actief ingezet op bekendheid via het Netwerk, met geregelde publicaties, presentaties op de werkvloer, die kort en krachtig, maar ook doelgericht waren. Toch is er een organisatie nodig om intake, begeleiding en evaluatie te verzorgen, en deze helder naar de buitenwereld te communiceren. Daaraan is in overleg met de partners van het Netwerk geschaafd en ontwikkeld.

In 2017 konden we via interne geldmiddelen een projectplan opstellen en in het volgende jaar uitvoeren. Het leidde tot 40 gesprekken van geestelijk verzorgers in de thuissituatie. De resultaten waren bemoedigend. En met het vrijkomen van de subsidie per januari 2019 konden wij in de Westelijke Mijnstreek voortbouwen op het voorwerk, dat gedaan was. Met een goed resultaat in de drie jaren dat wij zelfstandig mochten functioneren, met steun van het Netwerk en het enthousiasme van de groep geestelijk verzorgers.

In de periode 2019-2021 zijn we voortgegaan op de ingeslagen weg. Juist omdat levensvragen een relatief onbekend terrein zijn hebben we veel aandacht besteed aan publiciteit en scholing. In de coronatijd is ervaring opgedaan met het aanbieden van webinars die goed bezocht en geëvalueerd werden. Wij hadden en hebben goed overleg met vrijwilligerscentrale De Brug die bij het projectplan betrokken werd en het mee uitvoerde. Wij hebben op onze manier meegewerkt aan onderzoek om onze ervaringen vast te houden en intern te bespreken.

Van meet af aan is de weg die we afgelegd hebben gekenmerkt door de doelgerichte poging om 'zachte, moeilijk meetbare zaken' zoals levensbeschouwing, religie en spiritualiteit op individueel niveau samen te laten gaan met een maatschappelijke verantwoording. Dat vraagt nieuwsgierigheid, volharding maar vooral ondernemingsgeest. Vanuit het menselijk geloof, dat het in de gesprekken met geestelijk verzorgers gaat om onderwerpen die mensen na aan het hart gaan. Dat het zinnig is hulpvragers te ondersteunen in hun oriëntatie op het leven, in de palliatieve fase een eindig leven, bij 50+ een leven met vragen en alles wat mensen bezig houdt en waarover ze in gesprek willen. Een zinnige bijdrage te leveren aan het geestelijk welzijn van mensen.

Na drie jaar is een volgende stap noodzakelijk gebleken, schaalvergroting met het oog op zichtbaarheid en verantwoording. De expertise en de kennis die is opgebouwd in het Netwerk en met de partners is gedeeld, kan in het nieuwe samenwerkingsverband Limburg ongetwijfeld verder groeien. Ondernemers zien immers altijd nieuwe kansen!

PROFESSIONELE SAMENWERKING IN HET NETWERK

Vanaf 2019 is bijgehouden hoe vaak een beroep is gedaan op een geestelijk verzorger om in gesprek te gaan over levensvragen. Het aantal aanvragen – afkomstig van verschillende verwijzers – is in de afgelopen jaren gestegen. De verwijzers, maar ook de cliënten zelf, wisten ons Centrum voor Levensvragen steeds beter te vinden. Dit is samengevat in onderstaande tabel.

Levensvragen. Tabel 1 geeft de verwijzers en aantallen weer.

Tabel 1: Verwijzers	Aantal 2019	%	Aantal 2020	%	Aantal 2021	%
Huisarts / praktijkondersteuners	8	12%	23	30%	39	26%
(Wijk)verpleegkundige	18	28%	19	24%	29	20%
Transmuraal Palliatief Advies Team/ Expertise Team MUMC+	4	6%	2	3%	6	4%
Zorgtrajectbegeleider	9	14%	1	1%	6	4%
Client/naasten	11	17%	14	18%	29	20%
Medisch Specialist	12	18%	10	13%	10	7%
Psycholoog / Maatschappelijk Werk	2	3%	5	6%	6	4%
De Brug / Toon Hermans Huis	1	2%	1	1%	2	1%
Geestelijk Verzorger			3	4%	4	3%
Casemanager Dementie					15	10%
WMO Consulent					2	1%
Totaal	65	100%	78	100%	148	100%

'samenwerking groeit van onderop, met wijde vertakkingen'

(jaarverslag 2021)

JORIS DE LANGE:

GEESTELIJKE ZORG THUIS IS BINNENTREDEN IN DE INTIEME RUIMTE VAN DE ANDER

Geestelijke verzorging in de thuissituatie is anders. Dat is de ervaring van Joris, die vanaf het begin naast zijn reguliere baan in de zorg bij het Centrum voor Levensvragen Westelijke Mijnstreek betrokken is. Je treedt binnen in een woonomgeving, waaraan door de bewoners in korte of langere tijd vormgegeven is. Hun huis is een thuis, waarin een levensgeschiedenis zichtbaar wordt door voorwerpen met betekenis, en een manier van dagelijks omgaan met elkaar. Alles heeft een verhaal. En hoewel iets van dierbare spullen meegenomen kunnen worden in verzorgingshuis of hospice, dat centrum is en blijft vaak een kunstmatige ruimte, waar de geestelijk verzorger eigen is, maar de patiënt nooit helemaal. De context bepaalt het gesprek en schept heel eigen mogelijkheden van interventie. Dat is ten minste mijn ervaring.

Anders zijn ook de verwachtingen van de mensen bij wie je op bezoek gaat. De verwijzer heeft impliciet het vertrouwen meegegeven dat het wel goed zit, ondanks die soms vreemde betiteling geestelijke verzorging. Er is minstens een vraagstelling, ook al blijkt onder de oppervlakte soms een andere problematiek. Dat is anders dan in het hospice waarin de geestelijk verzorger verweven is met de organisatie, meegroeit met de dagelijkse gang van zaken, zijn voordeel doet met rapportages, en vaak zijn eigen toegangen zoekt. Het welkom in de thuissituatie kan ook tot een valkuil leiden, dat jij uiteindelijk de autoriteit bent die de vaak complexe problemen kan oplossen. Dan ben je als geestelijk verzorger onderdeel van de zorgverlening. Maar als je jezelf goed positioneert vanuit je vakgebied, wordt ruimte geschapen voor een anders gerichte aanpak. Peilend en zoeken naar wat mensen bezig houdt, wat van betekenis is en kan zijn in hun leven.

De nieuwe gesubsidieerde aanpak vanaf 2019 betekende ook een beperking in de dienstverlening van de geestelijk verzorger. Wij zijn gewend vanuit presentie te denken, in verschillende sectoren ons werk als inzet op de langere termijn te zien, levensgeschiedenissen te volgen. De beperking in het aantal gesprekken en beschikbare uren zette ons onder spanning. Het is van belang om hier van meet af aan duidelijk over te zijn. Mensen kunnen dan ook meedenken en helpen doseren. Soms is een kort traject afdoende, soms vragen mensen zelf om een grotere spreiding, waarbij ze zelf kunnen aangeven wanneer gesprek weer gewenst is. Dat heeft het nadeel, dat je mensen soms uit het oog verliest. Tussentijds telefoneren, appen of mailverkeer kan dan het contact levend houden.

Een belangrijke ervaring voor mij is dat de geestelijk verzorger een katalysator kan zijn van processen die onder de oppervlakte spelen. Als de communicatie tussen partners is vastgelopen of onbevredigend is, mensen elkaar geestelijk niet meer raken, dan kan een gesprek die communicatie weer op gang brengen, processen weer vlottrekken. Bijzonder heb ik dat mogen meemaken bij het inzetten van een ritueel, waarin een context werd geschapen waarin een familie zich kon uitspreken naar een ernstige zieke, en hij naar hen toe kon zeggen wat hem bezig hield. In een hospice is sprake van een beperkte levensverwachting, maar in de thuissituatie is dat lang niet altijd het geval. Markering van het proces waarin mensen zoeken naar betekenisgeving dan een nieuwe dynamiek op gang. Poëzie kan daarbij helpen (zie het gedicht).

Als geestelijk verzorger kun je ook zelf geraakt worden door wat je meemaakt. Voor mij is dat bijvoorbeeld bij vragen van iemand met een andere levensbeschouwing dan ik zelf heb. In zo'n situatie betekent dat eerlijk zijn, maar ook naar wegen zoeken die hoop en troost bieden, en wel in een taal die door de vraagsteller verstaan wordt. En dan nog weet je niet altijd wat je uitricht. Soms hoor je er iets van terug, vaak na afloop, bij de afronding, van de naasten.

Een psalm voor elkaar (Leo Vroman)

Wij zijn elk een bundel vol
wonderen, bijna waterdicht,
hier en daar een beetje hol
maar onverstoord en onbelicht,

Wij zijn innig bonte bossen
raadselen die elkaar zo graag
ernstig trachten op te lossen
maar ze zijn elkaar te vaag

en wordt op dierbare ogenblikken
een blinde poging wel gedaan
om zo'n bundel door te prikken
dan kan een nieuw buideltje ontstaan
En begint het raadseldikke
wonder weer van voren af aan.

Systeem, dank voor dat alles, maar
hoe begripen wij elkaar?

BEREIK GEESTELIJKE VERZORGING IN DE THUISITUATIE

Wie worden er door de geestelijke verzorging in de thuissituatie bereikt? De aantallen in onderstaande tabellen geven enig inzicht in de groeiende omvang van deze dienstverlening in de afgelopen drie jaar.

Naast gesprekken met patiënten in de palliatieve fase wordt ook ondersteuning geboden aan mensen van 50 + die over levensvragen willen spreken. De subsidieregeling (die mede in het kader van oudereninitiatieven ten aanzien van zingeving gelden heeft vrijgemaakt) voorziet daarin. In ons Centrum voor Levensvragen is daar inmiddels ruime ervaring mee opgedaan, zoals blijkt uit het getalsmatig overzicht.

Tabel 3: Verdeling v/m	Aantal 2019	Aantal 2020	Aantal 2021
Vrouwen	38 (58%)	54 (69%)	97 (66%)
Mannen	27 (42%)	24 (31%)	51 (31%)
Totaal	65	78	148

Het grootste 'cohort' van de cliënten ligt in de leeftijd tussen 50 -80 jaar. In 2019 58%, 2020 70%, 2021 67%. Zie tabel 4 voor de spreiding naar leeftijd.

Tabel 4: Spreiding naar leeftijd	Aantal 2019	Aantal 2020	Aantal 2021
19-50 jaar	3	3	0
51-60 jaar	11	13	25
61-70 jaar	9	19	33
71-80 jaar	18	23	41
81-90 jaar	20	16	36
91-100 jaar	4	4	13
Totaal	65	78	148

Kijkend naar de doelgroepen, zoals aangegeven in de Ministeriële beschikking, is onderscheid te maken tussen cliënten in de palliatieve fase en 50+. De kwantitatieve gegevens in tabel 5

Tabel 5: Onderscheid naar doelgroep	Aantal 2019	%	Aantal 2020	%	Aantal 2021	%
Client in de palliatieve fase	60	92%	50	64%	82	55%
50+	5	8%	28	36%	66	45%

SAMENWERKING MET VRIJWILLIGERS DE BRUG

Het Centrum voor Levensvragen heeft vanaf het begin een samenwerking met vrijwilligersorganisatie De Brug aangegaan. Vrijwilligers vormen een belangrijke aanvulling op de inzet van de professionals. Een goede aansturing en begeleiding is hierbij van belang.

Binnen de organisatie is op het gebied van begeleiding, scholing en onderzoek intensief nagedacht over de manier waarop vrijwilligers kunnen worden ingezet; na, naast of parallel aan de inzet van de geestelijk verzorger. De hoofdlijn is dat na de intake op het Centrum zelf met summiere gegevens de geestelijk verzorger in het eerste gesprek een inschatting maakt van wat nodig is om de aan de orde gestelde levensvraag te beantwoorden.

In deze jaren is naast een algemene kennismakingsbijeenkomst tweemaal een basiscursus aangeboden aan vrijwilligers, van wie een aantal ook zijn ingezet. In 2021 zijn een drietal intervisiebijeenkomsten gepland. Vanwege Corona konden er slechts twee worden gehouden.

De coördinatie van de feitelijke inzet van de vrijwilliger bij levensvragen ligt bij de coördinator VPTZ van De Brug. In het kader van de processen van inzet is nauwkeurig gekeken naar de werkwijze van de begeleiding en de evaluatie daarvan.

ZIN IN LEVENSVRAGEN

Verdiepingscursus voor vrijwilligers in de palliatieve zorg of in de zorg voor ouderen 50+

(Foto: Omslag cursus)

INZET VAN VRIJWILLIGERS BIJ LEVENSVRAGEN

Het Centrum voor Levensvragen Westelijke Mijnstreek heeft van meet af aan positief gestaan tegenover de inzet van vrijwilligers bij levensvragen. Vanuit de overtuiging dat zij een waardevolle aanvulling zouden kunnen bieden op de gesprekken van de geestelijk verzorger. De vraag 'hoe dan?' is in de afgelopen jaren ingevuld met initiatieven om deze intentie in de praktijk te laten landen.

Werving en scholing. Begonnen is met het werven van vrijwilligers van De Brug, die zich op het terrein van levensvragen zouden willen inzetten. Bij de eerste opzet konden gegadigden zich na een algemene bijeenkomst vanuit het Centrum voor Levensvragen melden voor een persoonlijk oriënterend gesprek over hun motivatie en recente (verlies)ervaringen. Hen werd een cursus van drie middagen aangeboden, waarbij de nadruk lag op het leren luisteren naar de verschillende lagen van zingeving. Deze cursus, ontwikkeld door Joris de Lange en Ren Lantman, ondervond waardering bij de deelnemers. De tweede scholing vond plaats op basis van een open inschrijving, waarbij geen garanties werden gegeven voor een eigen inzet. Er werden vier middagen gepland en huiswerkopdrachten gegeven. Inzet gebeurde pas na afloop in gesprek over leerervaring en mogelijkheden van inzet. Het 'effect' was daardoor meer divers, omdat beslissingen over feitelijke inzet pas later genomen werden. Deze tweede scholing eindigde net voordat de coronaperiode aanbrak en heeft dus om begrijpelijke redenen geen direct gevolg gekregen.

Wel hebben de ingezette vrijwilligers een digitale kennismakingsbijeenkomst gehad met de groep werkzame geestelijk verzorgers. Vervolgens zijn er in 2021 twee live intervisiebijeenkomsten geweest, waarbij verschillende geestelijk verzorgers zich hebben voorgesteld en een thematische en interactieve bespreking met het oog op de eigen praktijk hebben verzorgd. Deze wijze van scholing wordt goed gewaardeerd en zal worden gecontinueerd.

Onderzoek. De feitelijke praktijk van inzet wordt vanuit het Netwerk in samenwerking met de coördinator van De Brug vormgegeven. Gaandeweg groeien er patronen die in de toekomst meer houvast zullen bieden. Grofweg zijn er drie trajecten. De geestelijk verzorger heeft het eerste contact, dat gelijk een intakegesprek is en de mogelijkheden van inzet schetst. Na het eerste gesprek (1) kan er een koppeling plaatsvinden met een vrijwilliger (2) kan een formule ontwikkeld worden waarin geestelijk verzorger en vrijwilliger gelijk optrekken en contact met elkaar onderhouden (3) kan de geestelijk verzorger besluiten dat de casus te gecompliceerd is voor de inzet van een vrijwilliger. Deze praktijken zijn getoetst in extern geleid onderzoek (Hogeschool Rotterdam; AVANS Hogeschool Breda) en komen globaal overeen in werkwijzen, die ook in belendende Centra voor Levensvragen worden gehanteerd.

Begeleiding en evaluatie. De dagelijkse begeleiding van de vrijwilliger is in deze jaren in handen van Marij Janssen, die daartoe nauw contact onderhoudt met de coördinator van het Netwerk en waar nodig ook met de betreffende geestelijk verzorger. In het kader van onderzoek zijn ook evaluatieformulieren ontwikkeld om de resultaten van de inzet van de vrijwilliger in beeld te brengen. Dit in overeenstemming met de inzet van andere vrijwilligers in de palliatieve zorg.

Resultaten. In deze drie jaar is intensief gewerkt aan de hier genoemde onderdelen. Het gaat echter (nog) om kleine aantallen vrijwilligers, die ingezet zijn of ingezet kunnen worden. Op grond van de ervaringen is er een zoektocht geweest naar belendende vrijwilligersorganisaties om hier een brug te slaan naar een groter bereik. Vooralsnog is dit niet gelukt. De ervaring leert wel dat de inzet van een vrijwilliger zorgvuldige scholing en begeleiding vraagt, maar tot veel voldoening kan leiden.

ONDERSTEUNING BIJ CORONA

Tijdens de eerste coronagolf werd door coördinator Els Knapen het initiatief genomen om te komen tot een telefonische hulplijn (die ter beschikking werd gesteld door Stichting Zuyderland Medisch Centrum te Sittard/Geleen) van geestelijk verzorgers uit heel Limburg met het oog op ondersteuning van cliënten die een diepgaander gesprek over hun levensvragen wilden. Er deden 34 geestelijk verzorgers mee die volgens rooster in een dag- en avondploeg werden ingedeeld. Via een beveiligde verbinding konden de resultaten en de mogelijke vragen worden gedeeld. De proef duurde van maart 2020 tot juni 2020, en werd – volgens een enquête na afloop – door de geestelijk verzorgers over het algemeen positief gewaardeerd. Zie voor de reactie van de geestelijk verzorgers de volgende tabel.

<i>Fijn om op die manier van betekenis te kunnen zijn.</i>
<i>Ik vond het spannend.</i>
<i>Prima, al had ik graag wat meer telefoontjes gehad.</i>
<i>Doordat er nauwelijks telefonische oproepen kwamen vond ik het tamelijk belastend om er het gehele dagdeel beschikbaar te blijven.</i>
<i>Het voelde goed om een bijdrage te kunnen leveren in een hectische tijd. De beschikbaarheid was geen probleem, echter in verhouding tot het aantal keren dat ik gebeld ben was teleurstellend.</i>
<i>Op zich prima. Toen het aantal telefoontjes wel erg weinig bleek, voelde het niet altijd als even zinvol.</i>
<i>Zinvol.</i>
<i>Positief! Jaren geleden heb ik met collega's al eens stilgestaan bij de mogelijkheid om in geval van een nationale of lokale crisis krachten te bundelen om onze expertise in te zetten. Deze keer was het zover, en was ik blij om een bijdrage te kunnen leveren. In de afgelopen maanden heb ik wel ontdekt dat er tussen de professionele ambitie of intentie en de praktijk er in mijn beleving nog aardig wat uitdagingen zichtbaar worden. Het lijkt me een mooie gelegenheid om samen te reflecteren op onze professionele ambities en mogelijkheden.</i>
<i>De ervaring van de afgelopen weken roept een heleboel vragen op ten aanzien van de (potentiele) bijdrage, de zichtbaarheid en de positie van de geestelijke verzorging in de samenleving. Ik vind dat we 'á l' improvise' gedaan hebben wat we konden, maar dat het -om mij onduidelijke redenen- het aan de vraagkant wel opvallend stil is gebleven. Altijd weer terugkerende vragen en dilemma's in ons vakgebied! Het blijft lastig om naar verwijzers en potentieel belanghebbenden ons product aan de man te brengen.</i>
<i>Fijn om iets te kunnen doen in deze moeilijke tijd.</i>
<i>Ik heb het met plezier gedaan.</i>
<i>Vanzelfsprekende deelname.</i>
<i>Prima, ik kon gewoon thuis blijven en mijn werkzaamheden oppakken.</i>
<i>Goed om een bijdrage te mogen leveren.</i>
<i>Op zijn plaats.</i>
<i>Goed initiatief.</i>
<i>Het was vreemd om een diepgaand gesprek voeren zonder oogcontact. Ik miste de 'nabijheid' van de ander.</i>
<i>Fijn om iets te kunnen doen in deze moeilijke tijd.</i>
<i>Prima dienstverlening, goed initiatief.</i>
<i>Was een nieuwe ervaring, nuttig en goed te doen.</i>
<i>Prima. Het gaf me het gevoel dat ik ook tijdens mijn ziek thuis zijn toch nuttig kon zijn voor mensen die dat nodig hadden.</i>
<i>Ik vond het voor mezelf fijn om iets te kunnen betekenen voor anderen in deze bijzondere periode. Voor ons als beroepsgroep is het goed om ons ook op deze manier te laten kennen.</i>

Dat is ook wat we zien in deze dagen:
Veel mooie mensen die meer dan ooit laten zien wat zorg is.
We hebben zorg maar we bieden ook zorg
Daar mogen we trots en teverreden van worden.

En toch, dat onzekere merken we ook en dat is niet erg
Ook dat laat zien dat we mensen zijn met een gezonde verantwoordelijkheid.
We mogen het samen doen en voelen ons daarbij gesteund
Door wat we samen delen: onze menselijkheid en ons zorghart.

Laat je dus in deze dragen door je terechte gevoel van trots,
Door de zekerheid dat je er niet alleen voor staat,
Door de krachtbronnen die je hebt, vanuit je levensvisie, de lieve mensen om je heen,
Je geloof, je vertrouwen in het leven.
Misschien kun je daar ruimte voor maken de komende tijd.

Schrijf het in je dagboek, verwoord het in een gebed,
Vertel het aan wie je vertrouwt, laat het toe in momenten van stilte,
Zoek de buitenlucht en de beweging op.
Zo gaan we door met het goede werk van zorgen,
Zo vinden we ruimte voor onze eigen beleving, compleet met vertrouwen en energie, met
angst en onzekerheid, terwijl we samen de kracht vinden.

(Gedachte van Ralf Smeets, voormalig Geestelijk verzorger Zuyderland, directeur stafbureau VGVZ)

SABINE CROOIJMANS: EEN BIJZONDERE WIJZE VAN SCHOLING: WEBINARS

ZIN IN..... OPZET EN UITVOERING VAN WEBINARS IN CORONATIJD (en daarna)

In Coronatijd werd een nieuwe vorm van scholing en bijscholing uitgetoet, bekend geworden als webinars. Een mogelijkheid om vele professionals, vrijwilligers en andere geïnteresseerden langs de digitale snelweg te bereiken. Samen met vele andere professionele netwerken en collega's van de andere centra was het Centrum voor Levensvragen Westelijke Mijnstreek, gefaciliteerd door het Congresbureau van Zuyderland, hierin actief. Sabine Crooijmans, één van de geestelijk verzorgers bij het Centrum, was op verschillende manieren betrokken bij het programmeren en organisatorisch voorbereiden van deze digitale scholing. Alle webinars zijn zoals blijkt uit de gehouden evaluaties goed ontvangen.

Onder de titel 'Zin in....' werd zo aan drie webinars met hulp van de collega's van het Centrum en ondersteunende diensten van Zuyderland vormgegeven.

- ***Zin in....de feestdagen (8 december 2020)***

Een duidelijk Corona-gerelateerde opzet. Sabine hield – op digitale afstand – een interview met Carlo Leget over de vierde dimensie van zorg en levensvragen in het bijzonder. Reactie en uitdieping vonden plaats aan twee gesprekstafels met een deelname van professionals uit verschillende zorgdisciplines. De eerste tafel had als thema 'Levensvragen herkennen en hanteren'. Verkennend en uitdiepend. Het gesprek aan tafel twee had als vraagstelling 'Waar kun je terecht met je levensvragen?' Gericht op praktische aanwijzingen en verzamelde ervaringen.

- ***Zin inde eerste lijn (7 juni 2021)***

Dit tweede webinar hernam het thema van de eerste scholing, nu gericht op de verdieping van zingeving en competentieverwerking in de praktijk. Voor het eerste gedeelte was opnieuw Carlo Leget betrokken, René van Leeuwen verzorgde de brug naar de praktijk vanuit veel gestelde vragen naar herkenning, competentie en verwijzing. Naar aanleiding van hun inleidingen ontstond een levendige discussie in de chat, waarbij Sabine de discussie in goede banen leidde.

- ***Zin in....eenzaamheid (24 januari 2022)***

Als gastspreker was Anja Machielse uitgenodigd. Zij onderzoekt de spanning tussen individuele autonomie en eisen van de sociale omgeving, de context waarin eenzaamheid een rol kan spelen.

Haar inleiding werd gevolgd door een viertal sprekers die op lokaal niveau in Limburg initiatieven hebben genomen om eenzaamheid te signalen, op te pakken en waar mogelijk te doorbreken. In dit webinar was Sabine de interviewer.

Geestelijk verzorger Sabine Crooijmans in gesprek met Anja Machielse (hoogleraar en deskundige op het gebied van het thema eenzaamheid).

WEBINAR: INTRODUCTIE

Maandag 7 juni van 16.00 tot 17.30 uur organiseren de Centra voor Levensvragen in Limburg, gefaciliteerd door het Congresbureau Zuyderland, het webinar 'Zin in de eerste lijn'. Een webinar over zingeving in de thuissituatie en de daarbij behorende competenties voor professionals in de eerste lijn.

Naast de fysieke, psychische en sociale dimensies van zorg, speelt ook de geestelijke dimensie een grote rol bij ziekte en verlies. Voor veel zorgverleners is deze vierde dimensie van zorg een onbekende. Tijdens het webinar 'Zin in de eerste lijn' besteden we, zowel op theoretische als praktische wijze, aandacht aan de benodigde competenties voor zingeving in de eerste lijn. Aan het einde van dit webinar hebben deelnemers deze competenties verbreed en kunnen ze patiënten in hun thuissituatie nog beter bijstaan.

Dag van de levensvragen

Op 25 juni is het de landelijke 'Dag van de Levensvragen'. Op deze dag is er extra aandacht voor het gesprek over levensvragen en geestelijke verzorging. De Centra voor Levensvragen in Limburg sluiten hierbij aan, door op 7 juni dit webinar over zingeving in de eerste lijn te organiseren. Het webinar is voor zorgverleners en in het bijzonder voor professionals die werken in de eerste lijn, zoals wijkverpleegkundigen, huisartsen en praktijkondersteuners (*zie onder bewustwording*).

ONDERZOEK: PEILINGEN IN DE PRAKTIJK

In het kader van de ontwikkeling van het Centrum is samen met de geestelijk verzorgers ook aandacht besteed aan onderzoek. In de periode 2019-2021 zijn de volgende resultaten te melden.

1. Wij deden mee aan een internationaal PROMs-onderzoek, gestart op initiatief van de Europese Vereniging van Geestelijk Verzorgers (ERICH). Dit onderzoek is gericht op het effect dat het gesprek met de geestelijk verzorger heeft, volgens de patiënt of cliënt zelf. Voor ons waren dit de patiënten in de palliatieve fase in de thuissituatie. Hoewel het aantal deelnemers in kwantitatieve zin klein was, werd een positief effect gemeten ten aanzien van spiritueel welzijn. De uitkomsten zijn in lijn met de gegevens uit dit internationaal opgezette onderzoek.

*'Onderzoek naar Geestelijke Verzorging is door ERICH internationaal aangepakt'
(foto oprichtingsvergadering juni 2017)*

2. Met Hogeschool Rotterdam werd gezocht naar een optimale routing voor de samenwerking tussen geestelijk verzorger en vrijwilliger. Een onderzoek, uitgevoerd met andere Centra voor Levensvragen (Midden Limburg, Breda en Noord-Oost Brabant). Als vorm van actieonderzoek werd een inventarisatie gehouden van bestaande praktijken, en deze werden nauwkeurig met elkaar vergeleken. Het stopzetten van de landelijke subsidie betekende het einde van dit project.

3. Met het Zinvol Centrum voor Levensvragen Breda werd het vraagstuk om vrijwilligers en geestelijk verzorgers in de praktijk op elkaar te betrekken opnieuw opgenomen. Een vijftal studenten van hogeschool AVANS bracht de materie in kaart. De resultaten zijn een scherper profiel en een handvat voor de optimale inzet van professioneel en vrijwilliger.

4. Intern is in 2021 aan de geestelijk verzorgers, verbonden aan het Centrum, gevraagd om na afloop van een inzet een korte inhoudelijke vragenlijst in te vullen. Een beperkt aantal gegevens is inmiddels verwerkt en geeft informatie over thematiek, procesverloop, relatie met levensbeschouwing en de mogelijke verbinding met de vrijwilliger.

REN LANTMAN:

ONDERZOEK: ONTWIKKELING VAN EEN STANDAARD GV THUIS

Als gepensioneerd geestelijk verzorger ben ik betrokken geraakt bij vrijwilligersorganisaties en vanaf 2017 dankzij een gelukkige verwijzing ook bij het Centrum voor Levensvragen Westelijke Mijnstreek. Omdat ik voor mijn eigen vak, de geestelijke verzorging, nog altijd belangstelling voor de ontwikkelingen had en heb, woonde ik eerder in Leuven het oprichtingscongres bij van ERICH, het Europese onderzoeksinstituut voor de geestelijke verzorging in de zorg. Daar werd ook de Scottish PROMs gepresenteerd, een internationaal onderzoek naar de ervaringen van patiënten met geestelijke verzorging. Dat patiëntenperspectief sprak mij bijzonder aan.

Toen wij in het Centrum naar mogelijkheden zochten om onze werkzaamheden te onderzoeken, bleek de aanpak van de PROM's te passen in ons profiel. Ook omdat onze resultaten zouden kunnen meegewogen worden in een groter, zelfs internationaal verband. Toen de mogelijkheid van een Nederlandse deelname, ook in de eerste lijn, zich aandienende, zijn we daarop ingesprongen.

Deelnemen aan een echt onderzoek – waarbij de kwaliteit van het onderzoek is geborgd – vraagt nogal wat, en dat is voor mij en mijn collega's wel een leerervaring geweest. Naast algemene zaken zoals het verkrijgen van toestemming van een ethische commissie, want het gaat over patiënten, was het voor ons extra lastig. Het ging om kwetsbare palliatieve patiënten, die hun bevindingen onafhankelijk van ons, schriftelijk moesten opsturen. Er zijn geen grote aantallen gehaald, maar er is wel – door de internationale onderzoeksgroep – een positief effect gemeten. Zeker door het kwalitatieve gedeelte kunnen we onze inzet bevestigd weten. Bonus is dat onze resultaten worden 'meegenomen' in een artikel in een internationaal tijdschrift.

Op uitnodiging van ZONmw hebben we ook meegedaan aan een actieonderzoek onder leiding van Hogeschool Rotterdam. Hierin stond de positie, werkwijze en ervaring van de samenwerking tussen geestelijke verzorging en vrijwilliger centraal. Met drie andere Centra voor Levensvragen hebben we daaraan voortvarend gewerkt totdat het onderzoek vanwege subsidie niet kon worden doorgezet. Ook dat is een leerervaring geweest. Met een kleine 'staf' in het Centrum is de gevraagde intensieve medewerking bij het verzamelen, ordenen en bespreken van de gegevens een grote belasting. Niettemin zijn we op initiatief van onze collega's uit Breda op de ingeslagen weg voortgegaan, met hulp van studenten van AVANS-Hogeschool Breda. Juist vanwege het onderwerp.

Vroegen we in het Centrum van de deelnemende geestelijk verzorgers vooral medewerking en logistieke ondersteuning, in 2021 hebben we ze ook om een actieve en inhoudelijke evaluatie van hun werkzaamheden gevraagd. De voorlopige resultaten werden in de werkgroep met hen gedeeld, en hopelijk vormt dat een stimulans voor het werk zelf en de nodige reflectie daarover.

Onderzoek staat inmiddels hoog op de landelijke agenda en binnen het nieuwe regionale verband zal daar gerichte aandacht aan worden besteed. Het zal hopelijk leiden tot meer zicht op de eigenheid van het vak in al zijn variaties, het leveren van een standaard, en op de langere termijn, een maatschappelijke erkenning van de weg die GV Thuis is ingeslagen.

PERSPECTIEVEN: TOEKOMST

De omschakeling naar regionale verbanden, waarin de Centra voor Levensvragen per 1 januari 2022 zijn ondergebracht, heeft – naast het gewone werk – een grote inspanning gevraagd van de betrokken coördinatoren. Deze omschakeling moest in een vrij korte tijd gestalte krijgen.

Allereerst was er de geografische afbakening van de regio. Die is gevonden in de samenwerking van de vijf Limburgse Netwerken Palliatieve zorg: Noord Limburg, Midden Limburg, Westelijke Mijnstreek, Oostelijke Zuid Limburg en Heuvelland.

Was tot nu elk Centrum op zichzelf aangewezen voor wat betreft de dagelijkse coördinatie, administratie en financiële afhandeling, vanaf 2022 moeten registratie en betaling Centraal geregeld worden. Hiertoe is het Projectbureau Additionele Gelden van Zuyderland bereid gevonden. Zij zijn de penvoerder naar het Ministerie van VWS toe.

De administratieve werkzaamheden ten behoeve van de afhandeling zijn ter hand genomen door het inschakelen van LORIO, waarin de geestelijk verzorgers maandelijks hun werkzaamheden kunnen invoeren. Dit systeem kan gegevens genereren, waardoor aan het einde van het jaar een regionaal totaaloverzicht kan ontstaan van de inzet.

Dat betekent dat de coördinatoren samen met de geestelijk verzorgers nu meer aandacht kunnen hebben voor de inhoudelijke ontwikkeling van GV thuis in begeleiding, scholing, onderzoek en organisatie. In de afgelopen tijd hebben landelijk zich vele instanties bezig gehouden met het aanreiken van ‘tools’, het verbinden van initiatieven, het promoten van goede initiatieven, ‘best practices’. In de loop van 2022 komen de eerste resultaten hiervan ter beschikking.

In de komende periode zal blijken hoe hier een wederzijdse kruisbestuiving mogelijk is. Daarbij is niet alleen een ‘top – down’ benadering belangrijk, maar ook het verwerken van wat aan ‘de basis’ is aan werk is verzet, ontdekt en onderzocht. Hiervan is een klein deel in het voorgaande beschreven.

Het dagelijks bestuur van het Centrum voor Levensvragen WM bestond deze jaren (2019-2021) uit de volgende leden:

Els Knapen, *coördinator, voorzitter*

Joris de Lange, *geestelijk verzorger*

Ren Lantman, *geestelijk verzorger, emeritus, ondersteuner*

Nicole Stadhouders, *teamleider vrijwilligersorganisatie De Brug*

Voor nadere informatie over de hier gebruikte bronnen (jaarverslagen, onderzoeksrapporten e.a.) kunt u de website Centrum voor Levensvragen Westelijke Mijnstreek raadplegen..

WERKGROEP GEESTELIJK VERZORGERS (2022)

Jeanne Rens

Ben Simons

Joris de Lange

tjeu jansen

John Sieprath

Philippe Cremers

Sabine Croijmans

Els Knapen

Claudia Theinert (geen foto).

Voor wie:

Het Centrum voor Levensvragen is er voor:

- mensen in de palliatieve fase die thuis wonen
- hun familie/naasten en nabestaanden
- mensen van 50 jaar en ouder met levensvragen

Het Centrum voor Levensvragen Westelijke Mijnstreek is er voor inwoners van de gemeenten: Beek, Echt-Susteren, voormalig Schinnen, Sittard-Geleen-Born, Stein.

levensvragen@zuyderland.nl

Netwerk Palliatieve Zorg
Westelijke Mijnstreek